

Fons Mata y Pons de Cal Casas, de l'Arxiu Nacional de Catalunya

Puig-reig

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Carrer de Jaume I, 33-51. 08195 Sant Cugat del Vallès
Emplaçament: Túnel de Vallvidrera, sortida: 10, Sant Cugat
Autopista AP-7, sortida : Sant Cugat del Vallès

Coordenades:

Latitud: 41.97408
Longitud: 1.87893
UTM Est (X): 407117
UTM Nord (Y): 4647506

Classificació

Número de fitxa: 08175 - 53
Àmbit: Patrimoni documental
Tipologia: Fons documental
Estil / època: Contemporani
Segle: XIX-XX
Estat de conservació: Bo
Notes de conservació: Primer tractament pendent de revisió
Protecció: Legal i física
Accés: Restringit
Ús actual: Científic
Titularitat: Pública
Titular: Arxiu Nacional de Catalunya
Autoria de la fitxa: Rosa Serra Rotés i Jordi Piñero
Data de registre de la fitxa: dt., 14/12/2010 - 01:00

Descripció

Fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya conserva, registrat amb la signatura ANC1-368, una part del fons documental de les "FÁBRICAS DE LORENZO MATA Y PONS, C.A." una de les quals era la colònia de Cal Casas de Puig-reig. El fons està organitzat en cinc apartats: Documentació familiar, Direcció de Fàbrica de Lorenzo Mata y Pons C.A., Comptabilitat, Serveis financers i Documentació de les diverses fàbriques. El fons documentals, compta amb documentació entre 1816 i 1978, i consta de prop de 20 m linials ordenats en 95 unitats d'instal·lació de documentació textual, paper, biblioteca i hemeroteca; 14 unitats d'instal·lació que contenen 670 imatges (290 negatius de vidre b/n, 160 diapositives de vidre b/n, 220 positius b/n), 4 plànols i 9 accions.

Observacions:

El fons conté documentació de caire familiar a més de la generada per l'activitat de les diverses fàbriques. Entre la primera destaca un llibre del comerciant Domènec Mata i Saltor (1813-1823), llibres dels corredors de canvi i borsa Joan i Llorenç Mata i Pons (1875-1918) i Josep Maria Mata i Julià (1916-1939), documentació personal de diversos membres de la família i sobre la seva participació accionarial en l'empresa, i documentació sobre diverses propietats immobiliàries. Entre la documentació de l'empresa Fàbrica de Lorenzo Mata y Pons C.A. destaca la referida a la comptabilitat general de la societat que inclou llibres de diari, major i balanços (1910-1947), documentació sobre assegurances socials (1961-1978) i sobre les diverses fàbriques: fàbrica de Mataró (1892 - 1896), fàbrica de Vilanova i la Geltrú (1915 - 1970), fàbrica de Puig-reig (1908 - 1971), fàbrica de Sallent (1949 - 1975), fàbrica i canal de Pinyana a Alguaire (1927 - 1978) i fàbrica de Bonmatí (1904 - 1976).

Història

Cal Casas és una de les set fàbriques tèxtils que es construïren, durant la segona meitat del segle XIX, dins el terme municipal de Puig-reig i és l'única al voltant de la qual no es desenvolupà el conjunt de serveis i equipaments bàsics que caracteritzen el model de la colònia industrial. S'hi arribà a construir un embrió de colònia (amb la torre de l'amo i un conjunt d'habitatges), però no s'hi afegiren més serveis. La raó bàsica és la proximitat de la fàbrica amb el nucli urbà de Puig-reig. Aquesta proximitat feia que els obrers poguessin viure al poble i utilitzar els serveis i equipaments propis d'aquest nucli del Baix Berguedà. Els orígens de Cal Casas són comuns als de moltes fàbriques de riu de Catalunya: l'aprofitament d'un antic molí fariner que es posà a la venda quan es desamortitzaren els béns comunals o municipals. El vell molí fariner que estava situat on avui trobem la fàbrica de Cal Casas es posà a la venda l'any 1860 i el comprà Miquel Vilanova, un dels propietaris rurals més importants de la zona. L'any 1861, Llorenç Claret i Sorribes, un fabricant de Sallent (Bages), adquirí un tros de terra que estava situat entre el molí i el riu Llobregat i posteriorment hi féu construir una fàbrica que aprofités l'aigua del riu com a font d'energia.

En els seus primers anys d'existència, les condicions laborals a la fàbrica eren molt dures. Els treballadors havien de suportar una jornada laboral de dotze -o més- hores diàries (sis dies a la setmana) dins una fàbrica plena de perills, soroll i incomoditats. Per tal d'aconseguir unes condicions laborals menys dures i més dignes, els obrers de Cal Casas, l'estiu de l'any 1881, es declararen en vaga i allargaren aquesta situació durant setze setmanes. L'any 1901 Llorenç Mata i Pons comprà la fàbrica de Cal Casas, els terrenys, la resclosa, el canal i els habitatges dels treballadors. El 1925 s'inaugurà l'edifici de l'escola, un edifici que actualment encara porta el nom del seu fundador, Alfred Mata i Pons, i que esdevingué un equipament bàsic -incloïa escola i hospital- per al conjunt d'habitants de Puig-reig. Cal Casas fou la primera de les set fàbriques i colònies tèxtils de Puig-reig que tancà portes. Fou l'any 1968. Els propietaris, conscients que seva maquinària havia quedat envellida i que renovar-la era molt costós, optaren per tancar en notar els

primers indicis de crisi del sector tèxtil català. Els habitatges que s'havien construït per als treballadors es posaren a la venda i els seus residents van poder adquirir-los a un preu assequible. L'Escola Alfred Mata, que s'inaugurà l'any 1925. Fou impulsada per Alfred Mata i Pons, aleshores propietari de Cal Casas. A partir de la seva posada en marxa, l'escola esdevingué un equipament bàsic per al conjunt d'habitants de Puig-reig.

Bibliografia

VV.AA: (2000). Arxiu Nacional de Catalunya. L'Arxiu Nacional de Catalunya. Una institució al servei de l'administració de Catalunya, de la societat i de la cultura. (Barcelona), núm. 1. Arxiu Nacional de Catalunya. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
www20.gencat.cat/

